

Posztszekularizáció

Az elmúlt évtizedek jól mutatják, hogy az „elmélet utáni elmélet” korában számos formában éledt újra a kultúra kutatása. A posztstrukturalista, illetve posztmodern irodalomelmélet hadat üzent az embernek és a szerzőnek, kikiáltotta az esztétika, sőt a művészet halálát, nem győzte hangsúlyozni ellenszenvét a (nagy) elbeszélések, vagy akár éppen – köszönhetően szélsőségesen erős textualizmusának – a valóság iránt. A felvilágosodás és a humanizmus számlájára írta a modernitás összes kudarcát, jócskán félreértve Adorno és Horkheimer nézeteit, akik persze maguk is sok ponton rendkívül vitatható módon parafrázelték a felvilágosodás filozófiai programját, nem is beszélve arról, hogy a korszak eszmetörténetére vonatkozó tudásuk is hiányosnak bizonyult. Ma már értjük ezt, hála az olyan jeles szerzőknek, mint Peter Gay, John Robertson vagy Vincenzo Ferrone. A bölcsészettudományok általános válságához jócskán hozzájáruló posztmodern irodalomelmélet kimerülését követően azonban egyebek mellett újjáéledt az esztétika, illetve a jelentéshatásokkal és a hermeneutikaival szemben a jelenlétre és a testre koncentráló szómaesztétikai törekvések jelentek meg tudományos alternatívákként értelmiségi berkekben. Sőt, a designkultúra-tudomány perspektívájából akár a kultúratudományok designfordulatáról is beszélhetünk, amellet, hogy a posztmodern antiaufklérizmusa és antihumanizmusa tovább élni látszanak számos poszthuman törekvésben. Míg a szalmabábu érveléstechnikai hibát egyenest afféle egyetemes módszerré avató módon folyton-folyvást a humanista és felvilágosult emberkép decentrálását hirdetik, addig visszatérőben van a felvilágosodás filozófiai humanizmusának korszerű képviselője is, illetve ezzel együtt a sokszor halottnak titulált, a transzcendens iránt mindig nyitott, s a valós gondokra érzékeny művészet maga is. Az előbbire a katalán Marina Garcés „új radikális felvilágosodása” (*nova illustració radical*), az utóbbira a Santiago Zabala „katasztrófaesztétikájának” (*emergency aesthetics*) jegyében működő művészeti törekvések a legszebb példák. Mindez pedig paradox módon sajátosan kapcsolódhat mindahhoz, amit manapság posztszekularizációnak nevezünk. Olyan perspektíváról van itt szó, amelyik világossá teheti, hogy a felvilágosodás sohasem a hit, hanem mindig is a hiszékenység ellen indul csatára, s egyúttal arra is fény derülhet így, hogy ugyanakkor túl gyakran előfordul a szekularizáció összekeverése a szekularizmussal, illetve hogy sokan visszaélnék a felvilágosodással, ahogy Moses Mendelssohn mondaná. Vagyis mindig voltak hívei annak, amit Karl Jaspers „hamis felvilágosodásnak” nevez, amelyik „csak tudni akar, de hinni nem”. Ez az, amit Ernst Gellner fogalmát kreatívan félreolvasva Yehuda Elkana és barátai „felvilágosodás-fundamentalizmusnak” neveznek, s amelyik a posztszocialista országok máig lappangó vulgármarxista örökségében pártállástól függetlenül, különös macacssággal újra és újra felbukkan. Tudatosan eklektikus szellemben szerkesztett kötetünk tehát a közeli múlt ezen izgalmas világába tekint be a posztszekularizáció alapfogalmaitól a poszthumanista tervezésen át a

szakrális design szövevényes kérdéseii. Külön köszönettel tartozunk Jürgen Habermasnak, Tony Frynak, Santiago Zabálának, Laura Forlanónak, Samer Akkachnak és Mike Kingnek, hogy átengedték számunkra cikkeik fordításának jogát. A lapszámot KÖRÖSVÖLGYI ZOLTÁN ÉS SZENTPÉTERI MÁRTON szerkesztették, BAGDÁN ZSUZSANNA olvasószerkesztésével. Kötetünket a Moholy-Nagy Művészeti Egyetem Doktori Iskolája hallgatóinak ajánljuk.

A SZERKESZTŐBIZOTTSÁG

Postsecularisation

The past decades proved that in the age of ‘theory after theory,’ the research of culture has resurrected in several forms. Poststructuralist or postmodern literary theory declared war on the human and the author, proclaimed the death of aesthetics and even art, cannot stop emphasising its dislike of (grand) narratives, or even, thanks to their extremely strong textualism, reality. All failures of modernity were accounted to the Enlightenment and humanism, deeply misunderstanding the views of Adorno and Horkheimer, who themselves, of course, paraphrased the philosophical program of the Enlightenment in highly controversial ways, not to mention that their knowledge of the intellectual history of the epoch proved to be insufficient. Now, we understand this, thanks to renowned authors such as Peter Gay, John Robertson, or Vincenzo Ferrone. However, after the exhaustion of postmodern literary theory, which significantly contributed to the general crisis of the humanities, among others, aesthetics revived, and somaesthetic aspirations focusing on the presence effects and the body instead of meaning effects and the hermeneutic appeared as scholarly alternatives. Also, from the perspective of design culture studies, we can even talk about the design turn of cultural studies. Besides, however, the anti-Enlightenment and anti-humanist attitude of the postmodern seem to survive in several post-human endeavours. While they continue to proclaim the decentralisation of the humanist and Enlightened image of human being with extensive intellectual chatter – and in a way that inaugurates the straw man fallacy straight into a kind of universal method, the up-to-date representation of the philosophical humanism of the Enlightenment is in recurrence, together with art, too, which has often been proclaimed dead; always open to the transcendent, and sensitive to real problems. The best example for the former is “new radical Enlightenment” discussed by the Catalan Marina Garcés while for the latter, the art endeavours working in the footsteps of Santiago Zabala’s “emergency aesthetics.” All of this, paradoxically, can be peculiarly related to everything we call postsecularisation today. This perspective could clarify that the Enlightenment is never a battle against faith, but always against credulity, and at the same time it may also come to light that secularisation is too often confused with secularism, as well as that many prey on the Enlightenment, as Moses Mendelssohn would say. That is, there have always been followers of what Karl Jaspers calls “false Enlightenment”, which “just wants to know but not to believe”. Yehuda Elkana and his friends call it, creatively misinterpreting Ernst Gellner’s concept, “Enlightenment Fundamentalism”, which reappears again and again with particular stubbornness in the post-socialist countries’ vulgar Marxist legacy, regardless of party affiliation. Our volume, edited in a consciously eclectic spirit, thus looks into this exciting world of the recent past, from the basic concepts of postsecularisation through posthumanist design to the intricate issues of sacred design. Special thanks to Jürgen Habermas, Tony Fry, Santiago Zabala, Laura Forlano, Samer Akkach and Mike King for having given us the right to translate their articles. The issue was edited by ZOLTÁN KÖRÖSVÖLGYI and MÁRTON SZENTPÉTERI and proofread by ZSUZSANNA BAGDÁN. We dedicate our volume to the students and researchers of the Doctoral School of the Moholy-Nagy University of Art and Design, Budapest.

THE EDITORIAL BOARD

Postsäkularisierung

Die letzten Jahrzehnte haben bewiesen, dass die Kulturforschung im Zeitalter von „Theorie nach Theorie“ in zahlreichen Formen wiederbelebt hat. Die poststrukturalistische oder postmoderne Literaturtheorie erklärte dem Menschen und dem Autor den Krieg, proklamierte den Tod der Ästhetik und sogar der Kunst, und konnte nicht aufhören, ihre Abneigung gegen (große) Erzählungen oder dank ihres extrem starken Textualismus sogar die Realität zu betonen. Die Theorie hat alle Misserfolge der Moderne der Aufklärung und dem Humanismus zugeschrieben, und hat die Ansichten von Adorno und Horkheimer zutiefst missverstanden, die natürlich selbst das philosophische Programm der Aufklärung auf höchst kontroverse Weise paraphrasierten, ganz zu schweigen davon, dass ihre Kenntnisse von der Geistesgeschichte der Epoche sich als unzureichend erwiesen. Dank renommierter Autoren wie Peter Gay, John Robertson oder Vincenzo Ferrone verstehen wir das Zurzeit. Nach der Erschöpfung der, zur allgemeinen Krise der Geisteswissenschaften unter andere erheblich beitragende postmodernen Literaturtheorie, belebte sich jedoch die Ästhetik, beziehungsweise erschienen somästhetische Bestrebungen, die sich auf die Anwesenheitseffekte und den physischen anstatt auf Bedeutungseffekte und die Hermeneutik konzentrierten, als wissenschaftliche Alternativen. Auch aus der Perspektive der Designkulturstudien kann man sogar über die Designwende der Kulturwissenschaften sprechen. Außerdem scheinen die antiaufklärerische und antihumanistische Haltung der Postmoderne in mehreren postmenschlichen Bestrebungen weiterzuleben. Während sie weiterhin die Dezentralisierung des humanistischen und aufgeklärten Menschenbildes mit großen intellektuellen Paukenschallproklamieren – und auf eine Weise, die den Strohmann-Argumentation direkt in eine Art universelle Methode einführt, wiederholte sich die zeitgemäße Darstellung des philosophischen Humanismus der Aufklärung, ebenso wie die oft tot erklärten Kunst, die immer offen für das Transzendente und sensibel für echte Problemen war. Für die erstere die von der katalanischen Marina Garcés diskutierte „neue radikale Aufklärung“ und für die letztere die künstlerischen Bestrebungen in der Sinne von Santiago Zabala „Notfallästhetik“ sind die besten Beispiele. All dies kann paradoxerweise in besonderem Zusammenhang mit allem stehen, was wir heute als Postsäkularisierung bezeichnen. Es handelt sich hier um eine Perspektive, die klarstellen könnte, dass die Aufklärung niemals ein Kampf gegen den Glauben, sondern immer gegen die Glaubwürdigkeit war, und gleichzeitig kann es sich auch herausstellen, dass Säkularisierung zu oft mit Säkularismus verwechselt wird und, dass viele Leute die Aufklärung missbrauchen, wie es von Moses Mendelssohn gesagt würde. Das heißt, es gab immer Anhänger dessen, das Karl Jaspers „falsche Aufklärung“ nennt, was „nur wissen, aber nicht glauben will“. Es ist das, was Yehuda Elkana und seine Freunde, das Konzept von Ernst Gellner kreativ missinterpretierend „Aufklärungsfundamentalismus“ nennen, das im vulgären marxistischen Erbe der postsozialistischen Länder unabhängig von der Parteizugehörigkeit immer wieder mit besonderer Sturheit auftaucht. Unser bewusst eklektisch konstruierter Band befasst sich daher mit dieser aufregenden Welt der jüngeren Vergangenheit, von den Grundkonzepten der Postsäkularisierung über posthumanistisches Design bis zu komplizierten Fragen des sakralen Designs. Besonderer Dank geht an Jürgen Habermas, Tony Fry, Santiago Zabala, Laura Forlano, Samer Akkach und Mike King für das Recht, ihre Artikel zu übersetzen. Die Ausgabe wurde von ZOLTÁN KÖRÖSVÖLGYI und MÁRTON SZENTPÉTERI herausgegeben und von SZUZSANNA BAGDÁN Korrektur gelesen. Wir widmen unseren Band den Studenten und Forschern der Doktorandenschule der Moholy-Nagy Universität für Kunst und Design in Budapest.

DIE REDAKTION AUSSCHUSS

